

службовець, особа рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, Державної кримінально-виконавчої служби України, працівник Служби безпеки України, особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу, особа, яка має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята в установленому законом порядку (ст. 54 ЗУ «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів»[2]).

Слід зазначити, що в тексті диспозиції ч. 1 ст. 157 КК України поряд з іншими як окремого потерпілого внаслідок перешкоджання законодавець визначає комісію з референдуму, не вказуючи при цьому на виборчу комісію. Можливо, законодавець у ч.1 ст. 157 КК України «запропонував» виборчу комісію розуміти під поняттям «інший суб'єкт виборчого процесу». З іншого боку, незрозумілим є те, чому ініціативна група референдуму та комісія референдуму визначені ним у диспозиції статті як окремі потерпілі, а не об'єднані поняттям «інший суб'єкт референдного процесу».

На нашу думку, вказівка на «іншого суб'єкта виборчого процесу» має бути виключена з тексту диспозиції ч.1 ст. 157 КК України. Натомість у ч.1 ст. 157 КК України є доцільним поряд з комісією референдуму як окремого потерпілого передбачити виборчу комісію. Таке доповнення ч.1 ст. 157 КК України було б доречним з позиції узгодження змістовної конструкції вказаної статті, в якій в однаковій мірі забезпечено захист як виборчих прав, так і права на участь у референдумі.

1. Про вибори Президента України : Закон України від 5 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 14. – Ст. 81.

2. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України від 6 квітня 2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 30–31. – Ст. 382.

Корогод Світлана Володимирівна
викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність і безпека визнаються у нашій країні найвищою соціальною цінністю, а права та свободи людини, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Зазначене положення Основного закону України проголошує людину найвищою соціальною цінністю, а жодне інше явище не може цінуватися суспільством вище, ніж людина. Усі соціальні цінності, що стосується, зокрема, і держави, мають бути підпорядковані, субординовані цінності людини.

Основною нормою про вбивство, є норма яка закріплена в ч. 1 ст. 115 КК України, а саме у Розділі II Особливої частини «Злочини проти життя та здоров'я особи». Так там, зазначено, що вбивство це умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині. До об'єктивних ознак даного злочину відносяться перш за все: безпосередній основний об'єкт – життя людини, суспільно небезпечне діяння – протиправне заподіяння смерті іншій людині, суспільно небезпечний наслідок у вигляді настання біологічної смерті іншої людини та причинний зв'язок між діянням і наслідком.

До суб'єктивних ознак даного злочину відноситься вина у формі умислу. Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 14 років. Мотив зазначеного злочину не передбачений як ознака складу умисного вбивства, проте окремі мотиви є кваліфікуючими ознаками злочину і передбачені в ч. 2 ст. 115 КК України [2].

Тобто, кримінально-правовій охороні за ст. 115 КК України підлягає саме життя людини.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., в якому під національною безпекою розуміється захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенцій-

них загроз національним інтересам у різноманітних сферах [3]. Отже, у цьому законі життєво важливі інтереси людини і громадянина стоять поряд із державою, нічим не поступаючи їй. Згідно ст. 3 названого закону, об'єктами національної безпеки є людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи. Тобто людина визнається самодостатньою цінністю, самостійним об'єктом національної безпеки, що потребує самостійного захисту.

Проте, відповідальність за заподіяння смерті іншій людині, встановлена у КК України не лише у Розділі II Особливої частини, а й у інших розділах, серед яких Розділ I «Злочини проти основ національної безпеки». Тут мова йде про ст. 112 КК України, у якій передбачено кримінальну відповідальність за посягання на життя державного чи громадського діяча. Основним безпосереднім об'єктом злочину передбаченого ст. 112 КК України є національна безпека у політичній сфері, життя ж людини виступає додатковим безпосереднім об'єктом у складі комплексного об'єкта і даний факт має враховуватись у кримінально правовій-кваліфікації умисного заподіяння смерті іншій людині. Комплексність об'єкта зумовлена в першу чергу соціальною роллю особи, на життя якої спрямоване посягання, соціальна значимість відносин, носієм яких є особа, її соціальні функції, а не людина сама по собі [4].

Специфічною ознакою злочину, передбаченого ст. 112 КК України є потерпілий. Ним може бути тільки державний чи громадський діяч, вказаний у диспозиції цієї норми, обраний (призначений) на посаду у встановленому Конституцією і законами України порядку. Перелік осіб, які можуть бути потерпілими відповідно ст. 112 КК України є вичерпним [2].

Об'єктивна сторона злочину полягає у посяганні на життя державного чи громадського діяча, яке може проявлятися у діях (здійснення пострілу, нанесення удару ножом тощо) або бездіяльності (невчинення необхідної медичної процедури). Злочин є закінченим з моменту безпосереднього замаху незалежно від настання фактичних наслідків [2].

Мотивом вчинення даного злочину є: бажання не допустити чи припинити державну чи громадську діяльність певної особи, змінити її характер або помста за таку діяльність.

Закономірно виникає питання у обґрунтованості диференціації кримінальної відповідальності за ці злочини. Одним із засобів такої диференціації є санкції, встановлені за ці злочини. Так санкція ст. 112 КК України як максимум передбачає покарання у виді довічного позбавлення волі, а як альтернативне до довічного від 10 до 15 років позбавлення волі. В свою чергу ч. 1 ст. 115 КК України передбачає покарання від 7 до 15 років позбавлення волі, що має занижений нижній поріг кримінальної відповідальності відносно злочину передбаченого ст. 112 КК України. Крім того враховуючи, що злочин, передбачений ст. 112 КК України за особливостями конструкції є усіченим складом і вважається закінченим з моменту посягання на життя і не передбачає настання обов'язкових наслідків, то розмір покарання в своєму найменшому виразі буде становити відповідно 10 років. В той же час злочин передбачений ст. 115 КК України є злочином з матеріальним складом і обов'язковою ознакою його об'єктивної сторони є настання наслідків у виді смерті людини. Посягання ж на життя людини буде кваліфікуватися як замах на злочин. Ч. 3 ст. 68 КК України передбачено, що за вчинення замаху на злочин строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті Особливої частини КК України. Фактично законодавець занижив соціальну цінність життя людини і створив привілейований склад посягання на життя державного чи громадського діяча, поставивши об'єкт – національну безпеку у політичній сфері, вищою цінністю ніж життя людини, що суперечить Конституції України.

1. Конституція України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення 20.02.2019).

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та доповн. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360с.

3. Закон України «Про основи національної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення 20.02.2019).

4. Яремко Г.З. Асоціація норм про вбивство в кримінальному законі України: законодавча доцільність чи недуг? *Часопис Академії адвокатури України*. №16 (3'2012) С. 1-7